CZERSTWOŚĆ (*42*) *sb f*

czerstwość (*35*), **czyrstwość** (*7*); czerstwość *BierEz* (*2*), *LubPs* (*2*), *KrowObr*, *BibRadz* (*3*), *GórnDworz* (*6*), *HistLan*, *RejZwierc*, *BudBib* (*2*), *CzechRozm*, *KochPs*, *StryjKron* (*2*), *GórnRozm*, *RybGęśli*, *CzahTr* (*2*); czyrstwość *BartBydg*, *BielKom*, *ArtKanc* (*2*); czerstwość : czyrstwość *BielKron* (*1* : *1*), *Mącz* (*5* : *1*), *PaprPan* (*3* : *1*).

-e- (*4*), -é- (*2*); -é- *KochPs*; -e- : -é- *Mącz* (*4* : *1*) (*Cn* e *pochylone*); o *jasne*.

sg N czerstwość (*12*). ◊ *G* czerstwości (*8*). ◊ *D* czerstwości (*3*). ◊ *A* czerstwość (*7*). ◊ *I* czerstwością (*7*). ◊ *L* czerstwości (*5*).

Sł stp brak, *Cn notuje*, *Linde XVII – XVIII w*.

Dziarskość, *rześkość*, *rzeźwość*, *żywość*, *świeżość*; *szybkość*; *agilitas BartBydg*, *Mącz*; *alacritas*, *laetitia Mącz*; *corporis asseveratio*, *vigor*, *vivacitas Cn* (*42*) : Lew gdy przyſzedł ku ſtárości/ Nie máiąc pierwſzey cżerſtwości: Táki obyczay wymyślił/ Iákoby bez pracey żyw był. *BierEz* K3v, N2; *BartBydg* 6b; Cżyrſtwość młodym moc dawa y dobra ćwiczyzná/ A ſtáremu przynoſi pocżćiwość śiwizná. *BielKom* Cv; *LubPs* A4v; *KrowObr* Av; Porwieſz ie iáko dżdżem gwałtownym/ á zſtaną ſię iáko ſen/ z poránku będą iáko źiołko w cżerſtwości. *BibRadz Ps* 89/5, I 291a *marg*; znowu ná nás wielkim pędem á cżyrſtwością ſthrzelbę puśćili iáko deſzcż *BielKron* 451, 280v; Solertia/ Mądrość. Czerſtwość rozumu. *Mącz* 17a; Deferbuit adolescentia, Vſtáła młodzieńska czérſtwość. *Mącz* 121b, 6a, c, 182d; *GórnDworz* K [*2 r*.]; *HistLan* B2v; *RejZwierc* 67v; A Moiżeſzowi było ſto y dwádzieśćiá lat gdy vmárł/ nie záćmiło ſię (było) oko iego/ áni vćiekłá cżerſtwość iego. *BudBib Deut* 34/7, 3.*Esdr* 4/38; *CzechRozm* 86v; *PaprPan* C4, X4v; Ty/ pánie/ vpádłégo ná nogách záś ſtáwiaſz/ Y opłákáné zdrowié cżérſtwośći nábáwiaſz. *KochPs* 210; *StryjKron* 134, 395; *ArtKanc* P20, S3v; *GórnRozm* N; *RybGęśli* C4v; *CzahTr* Fv, F3v.

Szeregi: »męstwo i czerstwość« (*1*): Iuż Iugurtá męſtwo ſwe bá y cżerſtwość zgubi *PaprPan* O2v.

»(siła), moc, (i) czerstwość« [*szyk 1* : *1*] (*2*): Languesco, Lenieyę/ Gniyę/ Schodźimi ná czerſtwośćy y mocy. *Mącz* 183d; a śiłá/ mocz/ cżerſtwość/ y vmieiętność może być thák wielką w chłopie/ iáko we mnie *GórnDworz* I8.

»siła, (i, ani) czerstwość« [*szyk 4* : *1*] (*5*): To ieſt dał Bog śiłę y czerſthwość błothu onemu ktore wykſztałtował ábу było duſzą żywiącą/ to ieſt ábу w ćiele żyło. *BibRadz* I 2a *marg*; A dla tego chcę/ ábу [*dworzanin*] miał kſtałt/ y dobre poſtánowienie w ciele/ á cżłonki vdátne/ thák iżby z iego więzy/ znáć śiłę/ znáć cżerſtwość/ znáć hybkość było. *GórnDworz* Ev, E3v, X6; Nie pomogłá mu cżerſtwość áni mężna śiłá/ Rychło go tá niecnotá o ſmierć przypráwiłá. *PaprPan* Hh3v.

»zdrowie a czerstwość« (*1*): ſtoymy mocnie przy iedności á ſpołecżności iego [*Kościoła*] [...] ábу záſię ku pirwſzemu zdrowiu á cżerſtwości/ á ku oney kwitnącey młodości przywrocon mógł być. *LubPs* A5.

Synonimy: *darskość*, *gibkość*, *krzepkość*, *prędkość*, *rzeźwość*, *sprawność*.

ZZa